

позбавлення різних форм природної (обмежені можливості), культурної і соціальної дискримінації.

Список використаних джерел

1.Тейлор Ч. Етика автентичності. Київ. 2002.

2. Pettit Ph. Gerechte Freiheit. Moralische Kompass für eine komplexe Welt. Berlin, 2015.

ТОЛСТОВ І.В., к. філос. н., доцент

Український державний університет залізничного транспорту

Харків, Україна

УСВІДОМЛЕННЯ ПРИЧИН СУЧАСНОЇ ЦИВІЛІЗАЦІЙНОЇ КРИЗИ

Людину називають вершиною еволюції живої природи. Вона створила цивілізацію та культуру, змогла освоїти більшу частину суші, океани та ближній космос. Успіхи, досягнуті людиною, вселили в неї впевненість у своїй винятковості, в тому, що всі інші живі істоти та планета Земля, в цілому, можуть розглядатися лише як засіб для досягнення її цілей, а не як мета сама по собі. Однак, наслідки людської діяльності виявилися далеко не однозначними. Людина викликала до життя такі сили, які сьогодні загрожують її існуванню та всім формам життя на нашій планеті. Вкрай загострилися протиріччя між цивілізацією та природою. Посилюється криза й в середині цивілізації, проявляючись різкими, катастрофічними сплесками. Пандемія COVID-19, демографічні процеси, парниковий ефект, ерозія ґрунту, скорочення озонового шару, загибель багатьох видів тварин та рослин, наближають глобальну природну катастрофу, яка може призвести до зникнення Homo Sapiens як виду.

Людська цивілізація потрапила в смугу найглибшої та всеохоплюючої кризи, яка перетворює на абсурд сьогодення, позбавляє сенсу минуле та робить вкрай невизначеним майбутнє. Небезпечні процеси загрозово нарастають, а часу для їхнього вирішення стає все менше. Ми, по суті справи, знаходимося в цейтноті, коли зволікання у вирішенні назрілих проблем веде до того, що вирішення стане просто неможливим.

Визнання вченими та філософами кризи є недостатнім для її подолання. Повинен існувати найсильніший мотив, політична воля для її подолання. У зв'язку з цим, надзвичайно актуальними стають питання: «Які причини системної кризи, що вразила сучасну цивілізацію? Чи можливо її подолання?»

Які умови та механізми цього подолання?»). Для того, щоб знайти відповіді на ці та інші, супутні питання, необхідно визначити парадигмальну ідею розвитку людської цивілізації та відповідну цій ідеї ієрархію цінностей.

Сьогодні цивілізація намагається вирішити, здавалося б, нездійсненне завдання: як нагодувати та задовольнити зростаючі потреби постійно зростаючого числа людей, що в перспективі претендують на безсмертя, при обмеженості ресурсів планети? Нинішнє матеріальне благополуччя, відносна перемога над голодом та злиднями, – це тимчасове явище. Епоха максимального комфорту, за всіма ознаками, скоро закінчиться й попереду нас чекають великі труднощі. Настанова на нестримний консюмеризм та марнотратство – абсолютно програтна стратегія.

Існує досить поширена точка зору, згідно з якою рішення проблем, з якими зіткнулася цивілізація, лежить на шляху прискороного розвитку науки та технологій. Розвиток технологій, з одного боку, допомагає подолати той чи інший прояв цивілізаційної кризи, але, з іншого, незмінно супроводжується зростанням чисельності людей, розширенням їхніх потреб, що вимагають нових ресурсів та відкривають шлях новому витку кризи. Напрошується висновок, що рішення слід шукати не тільки у вишукуванні нових матеріальних ресурсів та нових технологій, але й в пошуку інших засобів, що дозволяють побачити існуючий стан під зовсім іншим кутом зору.

Історія та сучасність показують, що корінь всіх проблем лежить саме в сфері людської свідомості. Швидкі темпи розвитку сучасної цивілізації піддають людську свідомість серйозним випробуванням. Стає все більш очевидним, що наша свідомість не пристосована до того середовища, в якому вона опинилася. Якщо раніше людську свідомість живила, умовно кажучи, природна інформація, то нині це – інформація штучна, створена самими людьми. Обсяги та швидкості цієї інформації експотенціально зростають.

Теоретично, сучасні засоби комунікації могли б об'єднати всіх людей для продуктивної творчості. Але на практиці малозмістовні інформаційні потоки та віртуальні контакти породжують порожнечу та духовну втому, відчуття безглуздя всього, що відбувається. Багатьох це змушує абстрагуватися від явних або прихованих проблем, впасти в депресію або пряме божевілля. Можна сказати, що причина «хворого суспільства» – це «хвора свідомість», як на глобальному, так й на індивідуальному рівні. Напрошується цілком логічний висновок, що лікувати «хворе суспільство» – це значить лікувати, в першу чергу, свідомість.

Практика показує, що людям можна легко нав'язати найнеймовірніші та навіть абсурдні ідеї. Самостійність та критичність мислення більшості людей

знаходиться на вкрай низькому рівні. Страх реальних або уявних нещасть, страх хвороби та смерті дозволяє легко маніпулювати багатьма людьми, спонукати їх робити самі протиприродні речі. Можна сказати, що десять тисяч років цивілізованого життя мало змінили сприйняття людиною того, що відбувається. Багато в чому домінує печерна свідомість, яка дісталася нам від наших предків, які жили мільйони років тому. Вона змушує шукати всілякі ресурси для себе та своїх близьких, вступаючи в союзи з тими, хто допомагає, та борючись із конкурентами і ворогами. Завдання в тому, щоб змінити цей вектор свідомості, переконати в тому, що пріоритетним завданням стає мінімізація споживання та солідарність між людьми в боротьбі за спільні цілі.

Таким чином, можна зробити висновок, що причиною системної кризи, яка вразила людську цивілізацію, є розбалансованість цивілізаційної системи, складовими частинами якої є демографічний, ресурсний і технологічний елементи. Ядром зазначеної системи є свідомість в її індивідуальній та колективній формах. Від її стану залежить сприйняття, обробка та використання інформації, яка виступає визначальним ресурсом сучасної цивілізації. Очевидно, що свідомість, яка базується на застарілих принципах і стереотипах, не в змозі впоратися з новітніми викликами часу. Нова свідомість, якщо вона буде сформована, необхідна для створення нової картини світу та моделі людського суспільства, де люди будуть діяти, керуючись об'єктивними, перевіреними знаннями, а не забобонами та свавіллям. Від того, яким буде інформаційне середовище, яке утворюється сучасною культурою, багато в чому залежить те, в який бік підуть зміни свідомості, яка, в свою чергу, зумовить розвиток цивілізації: «Категоричним імперативом нашої свідомості повинна стати ідея формування продуктивного інформаційного середовища, в якому будуть домінувати ідеї творчості, а не споживацтва та деструкції» [1, р. 31]. На зміну егоїзму та меркантилізму повинен прийти принцип солідарності, бо тільки в спільній продуктивній діяльності можна знайти шлях до збереження людської цивілізації і життя на планеті Земля взагалі. Якщо людей не в змозі об'єднати загальна ідея добра, можливо, їх змусить радикально переглянути своє ставлення до світу реальність зла, яке, якщо його не зупинити, врешті-решт, призведе сучасну цивілізацію до знищення.

Список використаних джерел

1. Shapoval V. M., Tolstov I. V. Quo Vadis : Anthropological Dimension of the Modern Civilization Crisis. *Anthropological measurements of philosophica lresearch*. 2021. Vol. 19. P. 23–31.